

‘... เราจะต้องเห็นทั้ง ๕ อย่างจึงจะละได้วางได้’
 ถ้าไม่เห็นขั้นทั้ง ๕ อย่าง ละวางไม่ได้
 ถ้าอยากเห็นขั้น ๕ เราต้องถอดกายออกเป็นขั้น ๆ
 ต้องถอดกายที่พัวออกจากกายมนุษย์ วิธีจะถอดขั้นไม่ใช่เป็นของง่าย
 เป็นของยาก หมั่นยากแสนยากทีเดียว
 แต่วิธีเขามิที่วัดปากน้ำ ...’

รวมพระธรรมเทศนา พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

กัณฑ์ที่ ๖๒

การสูตตกถา

นมโ ทสส ภควโต อรหโต สมหาสมพุทฺธสฺส (๓ ทน)

ภารา หเว ปญฺจกฺขณฺธา
ภาราทานํ ทุกฺขํ โลเก
นิกฺขิปิตฺวา ครุ ภารํ
สมฺมัลลํ ตณฺหํ อพฺพยุห

ภาราทาโร จ ปุคฺคโล
ภารานิกฺเขปนํ สุขํ
อญฺญํ ภารํ อนาทีย
นิจฺฉาโต ปรีนิพฺพุโตติ

ส.ข.(บาลี) ๑๗/๕๓/๓๒-๓๓

ณ บัดนี้ อาตมภาพจะแสดงธรรมิกถาแก้ด้วยการสูตตกถา วาจาเครื่องกล่าวปรารภซึ่งพระพุทฺธพจน์แสดงในเรื่องภาระของสัตว์โลก สัตว์โลกทุกข์ยากในเรื่องภาระทั้งหลายเหล่านี้จัก จะชี้แจงแสดงตามวาระพระบาลีและคําสอนความเป็นสยามภาษา ตามอรรถนโมตยาธิบาย เพราะว่าเราท่านทั้งหลาย หญิงชาย คฤหัสถ์บรรพชิต ล้วนแต่ต้องมีภารกิจหนักอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น ทุกข์ยากลำบากเดือดร้อนลำเค็ญอยู่ต่างๆ ก็เพราะอาศัยภาระเหล่านี้ ภาระเหล่านี้เป็นของสำคัญ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเห็นภาระอันใหญ่ยิ่งดังนั้น จึงได้ทรงแสดงการสูตรว่า ภารา หเว ปญฺจกฺขณฺธา ว่าขั้นทั้ง ๕ เป็นภาระหนักแท้ เป็นภาระโดยแท้ ภาราทาโร จ ปุคฺคโล ก็บุคคลนำภาระไปภาราทานํ ทุกฺขํ โลเก ถือภาระไว้เป็นทุกข์ในโลก ภารานิกฺเขปนํ สุขํ วางภาระเสียเป็นสุข นิกฺขิปิตฺวา ครุ ภารํ บุคคลวางภาระอันหนักแล้ว อญฺญํ ภารํ อนาทีย ไม่ฉวยเอาภาระอื่นมาเป็นภาระอีก สมฺมัลลํ ตณฺหํ อพฺพยุห เป็นผู้ถอนตนหาทั้งรากเสียได้ นิจฺฉาโต ปรีนิพฺพุโตติ ความปรารถนาดับสิ้น ชื่อนิพพานได้ ดังนี้ นี่ตามวาระพระบาลีคําสอนความเป็นสยามภาษา

ต่อแต่นี้จะอธิบายขยายความ ในเรื่องภาระหนักของสัตว์โลก หญิงชาย คฤหัสถ์บรรพชิตทุกถ้วนหน้า ขั้นทั้ง ๕ เป็นภาระ ภารา หเว ปญฺจกฺขณฺธา รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณของมนุษย์นี้ ที่มนุษย์อาศัยเรียกว่าขั้น ๕ นี้แหละจะเป็นหญิงเป็นชาย เป็นเด็กเป็นผู้ใหญ่ ก็ต้องอาศัยขั้น ๕ อาศัยรูปอย่างหนึ่ง คือ

ร่างกาย อาศัยเวทนา คือความสุข ทุกข์ ไม่สุขไม่ทุกข์ อาศัยสัญญา คือความจำรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพารมณ์ อาศัยสังขาร คือความปรารถนาดี ชั่ว ไม่ดีไม่ชั่ว อาศัยวิญญูญาณ คือความรู้แจ้ง ขั้นทั้ง ๕ นี้แหละ เรียกว่าเป็นภาวะ เป็นภาวะอย่างไร เราต้องพิทักษ์รักษา เอาใจใส่ หยุดก็ไม่ได้ เวลาเข้าตื่นจากที่นอนแล้วเราต้องล้างหน้า บ้วนปากให้มัน ไม่เช่นนั้นมันเหม็น ปวดอุจจาระ ปัสสาวะ ต้องไปถ่าย พอเสร็จแล้ว มันจะรับประทานอาหาร ต้องไปหามาให้ ต้องการอะไรเป็นต้องไปเอามาให้ เมื่อไม่เอามาให้ไม่ได้ อยากอะไรก็ต้องไปหามา ไม่ใช่แต่เท่านั้น ไม่ว่าอยากอะไรต้องไปหา ให้มัน ถ้าไม่หาให้มันไม่ยอม นี่เป็นภาวะอย่างนี้ เราต้องทำทุกสิ่งทุกอย่าง ใน อรรถาพร่างกายนี้เป็นภาวะทั้งนั้น มันอยากจะทำอะไรต้องหาให้มัน ไม่สบายต้อง แก้ไขไปอีก ต้องนำภาวะไปอย่างนี้ มันบอกว่าที่นี้อยู่ไม่สบาย ต้องหาที่อยู่ให้มัน มันจะอยู่ตรงนั้นตรงนี้ตามเรื่องของมัน ต้องเป็นภาวะทุกสิ่งทุกอย่างไป นี่แหละเรียกว่า เป็นภาวะอย่างนี้ ยุ่งกับลูกหญิงลูกชายซึ่งเป็นภาวะของพ่อแม่ ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา ก็เป็นภาวะของสมภาร ในบ้านในช่องทั้งครอบครัว เป็นภาวะของพ่อบ้าน แม่บ้าน ราษฎรทั้งประเทศเป็นภาวะของพระเจ้าแผ่นดิน ผู้ปกครองประเทศ ข้าราชการ แพงเหล่านี้ก็เป็นภาวะของผู้ปกครองประเทศ

ภาวะทั้งหลายเหล่านี้ไม่อัศจรรย์เท่าภาวะของขั้น ๕ นี้ ลำพังขั้น ๕ นี้ จำเพาะ ตัวของมันก็ยังไม่สู้กระไรนัก ผู้ใดไม่พอก็หาภาวะเพิ่มอีก ๕ ขั้น เป็น ๑๐ ขั้น ไปเอาอีก ๕ ขั้น เป็น ๑๕ ขั้น ไปเอาอีก ๕ ขั้น เป็น ๒๐ ขั้น เป็น ๒๕ ๓๐ ๓๕ ๔๐ หนักเข้าถึงร้อยพันขั้น ที่ทนไม่ไหวเพราะเหตุว่าภาวะเหล่านี้มันหนัก ไม่ใช่ของเบา เมื่อมีภาวะเหล่านี้จะเป็นภาวะ ๕ ขั้นก็ดี ภาวะอื่นจาก ๕ ขั้นก็ดี ภาวะเหล่านี้แหละ ภาราหาโร จ บุคฺคโล บุคคลถือภาวะนี้ไว้ก็ขั้นก็ข้าง บุคคลนำภาวะนี้ไป บุคคลต้องนำทุกข์ของตัวไป เพราะมีขั้น ๕ ด้วยกันทั้งนั้น บุคคลนำภาวะไป ภาราทานํ ทุกฺขํ โลเก ถ้าว่าไปถือภาวะนี้ไว้ ตำรากล่าวว่าเป็นทุกข์ในโลก ถึงจะหมดขั้น ๕ ก็อย่าถือมัน วางธุระเสีย ถ้าไปถือมันก็เป็นทุกข์ในโลก แปลว่าถ้าถือ ภาวะไว้เป็นทุกข์ในโลก ภารานิกฺขेปนํ สุขํ ปลอยวางภาระเสีย ปลอยขั้น ๕ นั้นเองเป็นสุข ถือไว้เป็นทุกข์ ปลอยขั้น ๕ นั้นเองเป็นสุข ถือไว้เป็นทุกข์ ปลอยเป็นสุข นิกฺขิปปิตฺวา ครุํ ภาริ อญฺญํ ภาริ อนาทิย สมฺมลํ ตณฺหํ อพฺพยุห แม้ปลอย ภาวะที่หนักเสียแล้ว ไม่ฉวยเอาภาวะของคนอื่นเข้ามา ปลอยขั้น ๕ นี้ ไปเอาขั้น ๕ นั้น ปลอยขั้น ๕ นั้น ไปเอาขั้น ๕ นี้ ไปเอาขั้น ๕ นั้น ปลอยขั้น ๕ นั้น ไปเอา

ชั้น ๕ โนน นี่เรียกว่าไปเอาภาระอื่นเข้ามาถือไว้อีก ถ้าปล่อยเสียแล้วไม่ถือไว้ ก็ชื่อ
ว่าเป็นผู้ถอนตัณหาทั้งรากได้สิ้นเชื้อทีเดียว **นิจฺจาทอ ปรินิพฺพุโต** มีความปรารถนา
ดับสิ้น ชื่อว่านิพพานได้ ดังนี้ เราจะได้รับความสุขก็เพราะปล่อยภาระเหล่านี้เสีย เรา
ได้รับความทุกข์ก็เพราะถือภาระเหล่านี้ การที่ปล่อยไม่ใช่ของง่าย การที่ถือง่าย การ
ปล่อยยาก เหมือนรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณของตัวนี้ ท่านก็เทศน์กันนักกัน
หนาว่าเป็น **อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา** เราก็อมยอมาดี ๆ เราก็อ้างว่าเที่ยง เป็นสุข เป็น
ตัว แต่อย่างนั้นเราก็ต้องบริหารรักษาของเรา ที่เราจะยอมลงความเห็นเด็ดขาดไม่ได้
เพราะเหตุว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร ตลอดจนวิญญาณทั้ง ๕ อย่างนี้เราต้องอาศัยทุกคน
สัญญา สังขาร วิญญาณออกเสีย เราก็ไม่มีที่อาศัย เราต้องอาศัยแต่ว่าอย่าไปถือมัน รู้
ว่าอาศัย เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัว เป็นไปตามสภาพอย่างไร เราไม่ควร
ยึดถือ ปล่อยตามสภาพของมันอย่างนี้ ทุกข์ก็น้อยลง ต่อเมื่อไรถือมัน มันก็เป็นทุกข์
มาก เป็นภาระหนักขึ้น

เหตุนี้พระองค์ทรงเห็นแล้วว่าชั้นทั้ง ๕ เป็นภาระสำคัญและหนักด้วย ใครปล่อย
วางชั้น ๕ ละไม่ได้ ผู้นั้นต้องเวียนว่ายตายเกิด ผู้ใดปล่อยได้ผู้นั้นนับวันจะหมดชาติ
หมดภพ จะมีนิพพานเป็นที่ไปเบื้องหน้า ที่เทศน์นี้ล้วนสอนให้ถอดชั้น ๕ ออกเป็น
ชั้นๆ ไป แต่ว่าจะถอดชั้น ๕ จะถอดอย่างไร มันเหมือนมะขามสด เนื้อกับเปลือก
มันติดกัน ไม่หลุดไม่รอกจากกัน ไม่ล่อนจากกัน ถอดไม่ได้ เรายังไม่เห็นชั้น ๕
ต่อเมื่อใดถอดชั้น ๕ เราจะเห็นชั้น ๕ เห็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี่เรารู้
เห็นด้วยตามนุษย์ รูปเราเห็นได้ เวทนาเราก็ก็นึกได้ หน้าตาแจ่มชัดดี เรารู้ว่าสุข
เรื่องสัญญา สังขาร วิญญาณ เราก็ก็นึกได้ เราจะต้องเห็นทั้ง ๕ อย่างจึงจะละได้วางได้ ถ้า
ไม่เห็นชั้นทั้ง ๕ อย่าง ละวางไม่ได้ถ้าอยากเห็นชั้น ๕ เราต้องถอดกายออกเป็นชั้นๆ ต้องถอด
กายทิพย์ออกจากกายมนุษย์ วิธีจะถอดชั้นไม่ใช่เป็นของง่าย เป็นของยากหมิ่นยากแสนยาก
ทีเดียว แต่วิธีเขามีที่วัดปากน้ำ วิธีเข้ากายถอดชั้นคือ ทำจิตใจให้หยุดให้หนึ่งที่กำลังเดิม
ถอดชั้นออกไปแล้วจึงเห็นชั้น ถอดชั้น ๕ ของมนุษย์ออกจากชั้น ๕ ของทิพย์
ถอดชั้น ๕ ของทิพย์ออกจากชั้น ๕ ของรูปพรหม ถอดชั้น ๕ ของรูปพรหมออก
จากชั้น ๕ ของอรูปพรหม ถอดชั้น ๕ ของอรูปพรหมออกจากธรรมกาย เหมือน
ถอดเสื้อกางเกงอย่างนั้น แต่ว่าต้องถอดเป็น ถอดไม่เป็นก็ถอดไม่ได้

วิธีถอดมี ต้องทำใจของตัวให้หยุดให้หนึ่ง เห็น อย่างหนึ่ง จำ อย่างหนึ่ง คิด อย่างหนึ่ง รู้ อย่างหนึ่ง หยุดนิ่งเหมือนอย่างกุมารน้อยอยู่ในท้องมารดา ใจหยุดที่กำเนิดเดิมคือศูนย์กลางกายของกายมนุษย์ กำเนิดเดิมแค่ราวสะดือ เอาใจหยุดที่ตรงนั้น พอถูกส่วนถูกที่เข้าเท่านั้นแหละ ก็เกิดเป็นดวงใส นั้นแหละเรียกว่าปฐมมรรค หรือศีล เป็นดวงศีล หยุดนิ่งต่อไป ถูกส่วนเข้าจะเห็นดวงสมาธิ เข้าไปหยุดนิ่ง กลางดวงสมาธิ จะเห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งกลางดวงปัญญา เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งที่กลางดวงวิมุตติ จะเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็เห็นกายทิพย์ กายมนุษย์กายทิพย์หลุดจากกันแล้ว เห็นกายทิพย์แล้ว เหมือนมะขามกรอก กายมนุษย์เป็นเปลือกไป กายทิพย์เป็นเนื้อไป เป็นคราบงูที่ลอกออกไป เป็นเนื้อมะขามใส เห็นชัดอย่างนี้ กายมนุษย์หลุดออกไป ขั้น ๕ ของมนุษย์หลุดออกไป เหลือกายทิพย์ แล้วก็ทำวิธีอย่างนี้

วิธีถอด เข้าไปศูนย์กลางของกลางกายทิพย์ แล้วก็ใจหยุดนิ่งที่กลางกำเนิดของกายทิพย์ หยุดถูกส่วนเห็นเป็นดวงใส เรียกว่าดวงศีล ใจหยุดนิ่งกลางดวงศีลนั้นแหละ เห็นดวงสมาธิ ว่างกลางดวงสมาธิเห็นดวงปัญญา ว่างกลางดวงปัญญาเห็นดวงวิมุตติ ว่างกลางดวงวิมุตติเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะจะเห็นกายรูปพรหม ถอดจากกายทิพย์อีกแล้ว เหมือนมะขามกรอกอีกแล้ว

ทำเข้าสืบเข้าสู่ศูนย์กลางในกายรูปพรหมเข้าอีก พอหยุดถูกส่วนจะเห็นดวงใส คือดวงศีล หยุดนิ่งกลางดวงศีล เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งกลางดวงสมาธิ เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งกลางดวงปัญญา เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งกลางดวงวิมุตติ เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เห็นกายรูปพรหม ถอดออกจากกายรูปพรหมเหมือนกับมะขามกรอกอีกแล้ว กายรูปพรหมเหมือนเปลือกมะขาม

ทำอย่างนี้อีก เข้าสืบเข้าสู่ศูนย์กลางให้ถูกส่วน ใจของกายรูปพรหม พอถูกส่วนจะเห็นดวงใส ก็แบบเดียวกัน เป็นดวงศีล กลางว่างดวงศีล เห็นดวงสมาธิ กลางว่างดวงสมาธิ จะเห็นดวงปัญญา กลางว่างดวงปัญญา จะเห็นดวงวิมุตติ กลางว่างดวงวิมุตติ จะเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็จะเห็นกายธรรม ถอดออกจากกายรูปพรหม ใสเหมือนยังกับแก้ว

ถอดเป็นขั้นๆ อย่างนี้ พอถึงกายทิพย์ก็มองดูกายทิพย์ กายมนุษย์ กายรูปพรหม กายรูปพรหม เห็นชัดอย่างนี้ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของกายมนุษย์ ถอดออกจากกายทิพย์นั้น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของกายทิพย์

ถอดออกจากกายรูปพรหมนั้น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของกายรูปพรหม ถอดออกจากอรูปพรหมนั้น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของกายอรูปพรหม ถอดออกจากธรรมกาย ออกเป็น ๒๐ ชั้น ตัวคนเดียวถอดออกเป็น ๒๐ ชั้น พญามารเขาสอนให้ถอด ถอดกายอย่างนี้เป็นพวกของข้า ถ้าไม่ถอดกายไม่ยอม พระพุทธเจ้าก็สอนพวกพุทธบริษัทถอดกายอย่างนี้แล้วก็เข้านิพพานไป ถอดกายเหลือแต่กายธรรมอย่างนี้แหละ พญามารมันยอม เรียกว่า นิพพานถอดกาย อย่างชนิดนี้ให้เห็นชัด อย่างนี้เป็นวิธีถอดกาย เรียกว่าเข้านิพพานถอดกาย นิพพานไม่ถอดกายยังมีอีก หากว่าเอาวิธีไม่ถอดกายมาเทศน์ในเวลานี้ ถูกันตึกๆ เหตุนั้นต้องสอนวิธีถอดกายเสียก่อน วิชานี้เป็นวิชาของพญามารสอนให้ภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ถอดกายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมออกเสีย กายธรรมก็ไม่มี แม้จะผจญกับพญามารก็สู้ไม่ได้ ที่เอานางธรณีบีบน้ำท่วม มารจมน้ำ มันทำเล่นๆ ทำหลอกเล่น ที่จริงที่แท้พ้ำมัน ที่แท้ที่เดียวต้องนิพพานไม่ถอดกาย แต่ว่ามันยอมกันเข้ามามากแล้ว ต้องแสดงวิธีถอดกายไปพลาญๆ ก่อน แล้วจึงจะสอนไม่ถอดกายต่อไป

เมื่อรู้จักชั้น ๕ เป็นชั้น ๕ ให้ถอดชั้น ๕ เป็นชั้นๆ ดังกล่าวแล้ว ก็ไม่มีอะไรยึดถือ เพราะชั้น ๕ ของมนุษย์ เป็นชาติของกาม กามก็อาศัยได้ในกายมนุษย์ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา มันเกาะอาศัยได้ในกายมนุษย์ กายทิพย์ ส่วนกายรูปพรหม ภวตัณหาเกาะได้ กายอรูปพรหม วิภวตัณหามันเกาะอาศัยได้ ต่อเมื่อถึงกายธรรมแล้วตัณหาเกาะไม่ได้ มันเกาะไม่ถึง ตัณหาเกาะไม่ได้ในกายธรรม ตัณหาซาบซึ่มไม่ได้ เราจะเอาน้ำหมีกรดกระจกเข้าไปมันก็ไม่เข้าไป กายธรรมก็เหมือนแก้วเมื่อถึงกายธรรมแล้ว กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เข้าไปไม่ได้ เพราะเป็นเนื้อแก้วที่สนิทละเอียดกว่า ไม่มีช่องไม่มีหนทางเอิบอาบซึมซาบได้เลย เหมือนกระดาดแก้ว ส่วนกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมเหมือนกระดาดฟาง มันเป็นที่ตั้งอาศัยของกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เมื่อถึงกายธรรมเสียแล้วเป็นแก้วตัณหาเข้าไปไม่ได้ จึงได้ชื่อว่าเป็นกายธรรม กายธรรมนั่นเองที่ปล่อยจากกายอรูปพรหมไป ตัณหาอาศัยไม่ได้ ที่เรียกว่า สมูล์ ตณห์ อพฺพยุห ได้ชื่อว่า ถอนตัณหาทั้งรากได้ ตัณหาอยู่แต่กายทิพย์ กายรูปพรหม อรูปพรหม ไม่มีแก่นิพพานเมื่อเข้าถึงนิพพานเสียแล้ว ก็ถอนโคตรรากของตัณหาหมดแล้ว ตัณหาไม่หยั่งรากเข้าถึงกายธรรมได้ เหตุฉะนั้นเมื่อถึงกายธรรมแล้วหมดตัณหาแล้ว ไม่มีความปรารถนาที่จะเข้ามาอาศัยกายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหมต่อไป จึงได้ชื่อว่า นิจุจาท

ปริณิพพุโต มีความปรารถนาดับสิ้นแล้ว ชื่อว่านิพพานได้ แปลว่าดับสิ้นแล้วคือดับสิ้นจากกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เพราะเหตุฉะนั้น ชั้นที่ ๕ เหล่านี้ ที่กล่าวในตอนต้นว่าเป็นภาระสำคัญ เราต้องทุกข์ยากลำบากเวียนว่ายตายเกิดก็เพราะสลัดไม่ออก สลัดขั้นของมนุษย์ออกไปติดขั้นที่ ๕ ของทิพย์ สลัดทิพย์ออกไปติดขั้นที่ ๕ ของรูปพรหม สลัดรูปพรหมออกไปติดขั้นที่ ๕ ของอรูปพรหม นั้นเหมือนกับมะขามสด เปลือกกับเนื้อมันติดกัน จะแกะเท่าใดก็ไม่ออก แกะเปลือกเนื้อติดเปลือกไปด้วย ชั้นที่ ๕ ที่จะละทิ้ง จิตใจของมนุษย์ละไม่ได้ เพราะเนื้อกับเปลือกติดกัน เพราะมันอยู่ในกามภพ มนุษย์ ๑ สวรรค์ ๖ ชั้น เป็นตัวกามภพ จะละไม่ได้ จะไปอยู่รูปภพ มันก็มีภวตัณหาอีก ติดภวตัณหาเป็นเปลือกอยู่อีก เมื่อหลุดจากภวตัณหา จากรูปภพได้ จะไปอยู่อรูปภพ ก็วิภวตัณหา ไปติดตัณหาในอรูปภพ

ต่อเมื่อใดถึงกายธรรมจึงหลุดได้ หลุดไม่มีระแคะระคาย เป็นโสดา สกทาคา อนาคา อรหัต แต่กายทำลายขั้นก็ไปนิพพาน ทั้งชั้นที่ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของมนุษย์ ทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหม แต่เรายังสงสัยอยู่บ้างในเรื่องชั้นที่ ๕ ชั้นที่ ๕ ของทิพย์ เทวดา ๖ ชั้นฟ้า จะเอามาใช้ในมนุษย์ก็ได้ ชั้นที่ ๕ ของรูปพรหมจะเอามาใช้ในกายมนุษย์ กายทิพย์ ชั้นใดชั้นหนึ่งก็ได้ ชั้นที่ ๕ ของอรูปพรหมจะเอาไปใช้ในกายรูปพรหม กายทิพย์ กายมนุษย์ แต่ชั้นใดชั้นหนึ่งก็ได้ ชั้นของภพไหนต้องอยู่ประจำภพนั้น ข้ามภพใช้ไม่ได้ เพราะอะไร รูปก็ดี เวณาก็ดี สัญญาก็ดี สังขารก็ดี วิญญาณก็ดี ที่เป็นของมนุษย์จะเอาไปใช้ในภพทิพย์ไม่ได้ ทิพย์เป็นของละเอียด จะเอามาใช้ในภพมนุษย์ไม่ได้ ส่วนชั้นที่ ๕ ของรูปพรหม อรูปพรหมก็แบบเดียวกัน สลับกันไม่ได้ เอาไปใช้ในนิพพานไม่ได้เหมือนกัน

นิพพานเขามีธรรมขั้นทั้ง ๕ ซึ่งชั้นที่ ๕ ของเขามี เรียกว่าธรรมขั้น ที่เรียกว่า ธรรมธาตุ กายก็เรียกว่า ธรรมกาย ไม่เรียกว่ารูปกายเหมือนกายมนุษย์ทั้งหลาย ในนิพพานจะมีรูปธรรม นามธรรม อย่างกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม ไม่มี เป็นของละเอียด

เหตุฉะนั้นแหละ พวกเราว่าขั้นทั้ง ๕ ของมนุษย์ ทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหม เหล่านี้เป็นของหนักแล้ว ให้ปลีกกายให้ดี ให้ถอดกายออกเป็นชั้นๆ อย่างนี้ แล้วก็ปล่อยปล่อยขั้นที่ ๕ เหล่านั้นเสีย ปล่อยทุกๆ ไม่ใช้อย่างเดียว เหมือนอย่างจำศีลภาวนา ปล่อยลูกไว้ที่บ้าน แต่ลูกก็มีขั้นที่ ๕ ปล่อยได้ชั่วขณะชั่วคราว ถึงแม้ปล่อย ใจก็คิดตะหงิดๆ อยู่เหมือนกัน มันยึดถืออยู่ ไม่ปล่อยจริงๆ ต้องถอดเป็นชั้นๆ แต่ถอด

เช่นนั้นยังเสียดายน้ำตาตก โศกเศร้าหาน้อยไม่ ไม่ต้องของตัวถอดดอก เพียงแต่ของ
คนอื่นก็ร้องทุกข์กันออกกันไป ถ้าของตัวถอดจะเป็นอย่างไร น้ำตาตกข้างในเรียกว่า
ร้องไห้ข้าง คือร้องหึ่มๆ ถึงแก่เผ่าชราก็ไม่อยาก ถึงเป็นโรคเรื้อรังก็ไม่อยากถอด
อยากให้อยู่อย่างนั้น เสียดาย เพราะเหตุฉะนั้น การถอดชั้น ๕ มันต้องถอดแน่ เรา
ต้องหัดถอด เขามีวิธีให้ถอด ถอดเป็นชั้นๆ ถอดกายทิพย์ออกจากกายมนุษย์ ถอด
กายรูปพรหมออกจากกายทิพย์ ถอดกายอรูปพรหมออกจากกายรูปพรหม ถอดกาย
ธรรมออกจากกายอรูปพรหม ถอดให้คล่อง เวลาถึงคราวเราก็ถอดคล่องชำนาญ
เสียแล้ว พอรู้ว่าจะตาย ส่งชั้น ๕ มนุษย์ออกไป ข้าก็เอาชั้น ๕ ของทิพย์ ข้า
ชำนาญอย่างนี้แล้ว ก็ไม่มีความเสียดาย ถ้าไม่เคยถอดก็น้ำตาตกร้องไห้กันอย่างขนาน
ใหญ่ เพราะฉะนั้น เมื่อรู้จักชั้น ๕ เป็นภาระหนัก ให้อุตส่าห์วางเสีย

แม้ถึงจะยึดก็แต่ทำเนาเป็นของอาศัยชั่วคราว เป็นของมีโทษ ดังภาชนะขอ
ยืมกันใช้ชั่วคราว ของสำหรับอยู่อาศัยชั่วคราว ร่างกายก็อาศัยชั่วคราวหนึ่ง
อย่าถือเป็นเรื่องๆ ถือเป็นเรื่องอาศัยชั่วคราวเท่านั้น ถึงมีทุกข์บ้างก็เหนื่อยหนึ่ง
ชั้นทั้ง ๕ นี่เป็นภาระ จะต้องดูแลเอาใจใส่ พิทักษ์รักษา เมื่อนำชั้น ๕ คือภาระนี้ไป
ถ้าว่าขึ้นยึดปล่อยวางไม่ได้ในชั้นทั้ง ๕ เป็นทุกข์ในโลก ถ้าปล่อยวางได้เป็นสุข ชั้น
ถ้าปล่อยวางแล้ว ชั้นอื่นๆ จะเอามาเป็นภาระไม่ได้ ถ้าเอามาเป็นภาระก็เป็นเชื้อเป็น
ที่ตั้งของตัณหา จะถอนไม่ออก ถ้าไม่เอาเป็นภาระแน่ จะถอนตัณหาทิ้งราก ปล่อยให้
ถึงที่สุด ปล่อยได้ไปอยู่กับอะไร ต้องไปอยู่กับกายธรรม เมื่ออยู่กับกายธรรม ใจ
เหมือนอยู่ในนิพพาน สบายแสนสบาย แสนสำราญ

ดังที่ได้แสดงมาในการสวดตถกถา วาจาเครื่องกล่าวปรารภซึ่งเป็นแบบสำหรับให้
ปล่อยวางชั้น ๕ ตามวาระพระบาลีคือความเป็นสยามภาษา ตามอัตโนมตยาธิบาย
พอสมควรแก่เวลา วรณํ สรณํ นตฺถิ สิ่งอื่นไม่ใช่ที่พึ่งอันประเสริฐเราท่านทั้งหลาย
สทา โสตุถิ ภวนตฺเต ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมเนียมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสาน
นี้ ขอความสุขสวัสดิ์จงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลายบรรดามาสโมสร ณ สถานที่นี้ทุกถ้วน
หน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่าอุทิศธรรมิกถาโดยอรรถนิยม
ความเพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ฯ

